

Budapesti Városvédő Egyesület

Soroksári Grassalkovich Köre

A Soroksári Grassalkovich Kör, Soroksár Pesterzsébetől való elszakadása után egy évvel, 1995. október 5-én alakult meg a Budapesti Városvédő Egyesület soroksári csoportjaként.

Szervezetünk Grassalkovich Antal grófnak, a németajkú lakosság betelepítőjének, és barokk templomunk építtetőjének nevét viseli.

Vezetője Román János építészmérnök, a BVE vezetőségének is tagja. Tagjaink létszáma változó, jelenleg 9-en vagyunk. Kezdetben 35-en voltak, azóta sokan elmentek, és vannak, akik koruknál fogva már nem tudnak részt venni a rendszeres munkában. Tudásuk, tapasztalatuk sokat jelentett a kör életében. Összejöveteleinket két hetente a soroksári önkormányzat Közösségi Házában tartjuk.

1995-ben néhány lelkes Soroksárért tenni akaró ember úgy gondolta, hogy az ismét önállóvá váló Soroksárnak szüksége lehet egy városvédő civil szervezetre. Azt gondolták, hogy meg kellene menteni azokat a természeti- és épített történelmi értékeket, amelyek egyedivé, vonzóvá és szerethetővé tehetik kerületünket.

Egyesületünk tagjai szabadidejük terhére, társadalmi munkában hozzájárulnak a helyi szokások, hagyományok, valamint az épített örökségünk értékeinek felkutatásához, átmentéséhez, és azoknak a lakosság minél szélesebb körében történő megismertetéséhez.

Az induláskor, 1995-96-ban fényképfelvételeket készítettek Soroksár összes, valamilyen helyi sajátosságot, ill. építészeti értéket képviselő házáról, utcájáról.

A képeket az egyes épületek felmérési rajzaival és történetük leírásával kiegészítve dolgozták fel, utcánként dossziékba rendezve. Sajnos, ezekből ma már sok nem látható. Egyeseket lebontottak, másokat egyedi homlokzati díszektől megfosztva építettek át.

Ezzel egy időben pontos jegyzéket és fotót készítettek a néhány házon megmaradt, savmaratott üveglakokról és üvegezett ajtókról, melyek különösen nagy veszélynek voltak kitéve az utóbbi évtizedekben. Túléltek a háborút, a kitelepítést, átépítést.

Soroksár óvárosában álló házak egyik jellegzetessége az utcai homlokzatra nyíló, úgynevezett vasárnapi ajtók felett kialakított, általában félköríves, /de van négyzetes/ a tulajdonos monogramját viselő és figurális motívumokkal díszített savmaratásos üveglak. Az 1910-es évektől elsősorban a tehetősebb soroksári gazdák házain jelent meg ez a díszítési forma.

Az átépítések, bontások, az üveg törékenysége miatt ezek száma egyre csökken.

Egy pár eredeti állapotában megmaradt régi kaput is szeretnénk bemutatni.

A Soroksári Helytörténeti Gyűjteményben eddig több lebontott épület üvegezett ajtaját, és tornácának faragott faoszlopait sikerült elhelyezni.

Munkánkkal mi is szeretnénk hozzájárulni ahhoz, hogy a helyiek jól érezzék magukat környezetükben, ahol szabadidejüket eltöltik, gyermekeik felnőnek.

Feladataink között szerepel a lakosság helytörténeti ismereteinek bővítése, Soroksár múltbeli, az idők folyamán eltűnt, valamint a meglévő értékeinek megismertetése.

1996-ban indult a Soroksári füzetek helytörténeti sorozat. Első kötete a Kitelepítés a soroksári németajkú lakosság kitelepítésének körülményeit mutatja be, mely a kitelepítés 50. évfordulójára jelent meg.

Második a Helyiérdekű vasutunk, Budapest első HÉV vonalának, az 1887-ben megindított Vágóhíd-Soroksár közötti szakasznak a 110 éves történetét dolgozza fel.

Harmadik Ott Györgyné önéletrajzi írása 1999-ben jelent meg.

A közeljövőben szeretnénk kiadni a soroksári első világháborús emlékmű történetét, melyet 1927-ben emeltek a soroksári áldozatok tiszteletére.

Alkotója Szentgyörgyi István (1881-1938) a huszadik század elejének kiváló, egyik legtöbbet foglalkoztatott szobrásza volt.

Művei közül a legismertebbek a gránátot hajító katona a Harminckettesek terén, a Justicia kút a Szabó Ervin téren, valamint a Földművelésügyi Minisztérium előtt álló Nagyatádi Szabó István szobor.

Terveink között szerepel kerület utcáinak és az utcák neveinek történetét kiadni, valamint a Soroksárról 1960-ig készített képeslapok albumát.

Simongáti Győző könyvben örökítette meg a soroksári Nagyboldogasszony Főplébániatemplom történetét, feleségével Simongáti Rózsával feldolgozták és könyvben adták ki a Soroksári Festékgyár 100 évét.

A soroksári családokat járva gyűjtjük az ott kapott képeket, iratokat, hangfelvételeket készítünk a következő témákban a teljesség igénye nélkül:

hajómalmok, molnárok, pékek, soroksári kenyér, jegesek, jégvermek, vendéglők, kocsmák, maratott üvegablakok, üzletek, portálok, régi utcaképek, tejkereskedők.

Soroksár 280 éves történetében a 19. század végéig fénykorát élte hajómolnárság, a kenyérsütés, híressé vált a soroksári kenyér.

Jókai Mór egyik könyvében így ír: Egyszer aztán ebédnél adattam neki egy olyan szép barna fényes hátú talyigakerék nagyságú soroksári sváb kenyeret."

Márai Sándor Szindbád visszatér című művében szintén megemlékezik a soroksári kenyérről, sőt Amerikában élve is egyik cikkében felelegeti.

A községhez tartozó viszonylag hosszú Duna-szakasz kitűnő lehetőséget adott a hajómalmok telepítésére.

Itt öröltették gabonájukat a Pesttől délre fekvő és hasonló adottságokkal rendelkező települések gazdái.

Az 1838-as Pest-budai nagy árvíz idején a soroksári pékek fáradhatatlanul hordták kenyerüket az elárasztott városba. Két pékmesternek, Marschall Györgynek, és Schusztér Jánosnak az árvíz idején tanúsított áldozatkészségéért kapott kitüntetésről tudunk.

A Grassalkovich Kör feladatának tekinti az épített örökség megbecsülését, védelmét, megmentését, ezért fontos számunkra, hogy az épületek felújítása az eredeti állapotnak megfelelően történjen. Ennek egyik - példája a Soroksár főterén álló, 1899-ben átadott neobarokk stílusú községháza, amelyet Neuschloss Kornél, Európa Nostra díjjal kitüntetett építész tervezett.

A volt községházát az önkormányzat 2002-ben felújította. Az építkezéskor az épület homlokzatát nem az eredeti állapotának megfelelően állították helyre.

Ma a volt községháza Galambos János Zeneiskolaként működik.

Neuschloss Kornél tervezte az állatkert bejáratát, és az Elefántházat.

Soroksár déli részén a középkorban egy falu, Szentdienes állt. Az egykori település helyén a korábbi ásatások során egy 13. századi, úgynevezett kisvár kőből épített alapfalaira bukkantak a régészek. 2008 elején a Grassalkovich Kör tudomására jutott, hogy a területen a tulajdonos egy ezer lakásos lakóparkot építését tervezi. A föld alatti alapfalak régészetiileg védettek, de el szeretnénk érni, hogy a kisvár a műemléki védettséget kapjon, és az így egy romkert formájában bemutatható legyen. A műemlékké nyilvánítás megindítása céljából a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal Védési Igazgatóságához fordultunk.

Végük néhány régi utcaképet szeretnénk bemutatni.

A városvédő egyesületek Budapesten és országosan azzal a céllal jöttek létre, hogy tegyenek valamit épített, és kulturális örökségünk megmentése érdekében.

Csoportjai:

XIII. kerületi csoport

Erzsébetvárosi csoport

Józsefvárosi csoport

Kőbányai csoport

Környezetvédelmi csoport

Közlekedési csoport

Panteon csoport

Pesterzsébeti Városvédő Csoport

Promontor-Tétényi munkacsoport

Soroksári Grassalkovich Kör

Templomtörténeti csoport

Várostörténeti csoport